

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Quid sit rem esse poßibilem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

et verum seu veritas sit illi extrinseca. Hæc illi, quibus videntur sibi repugnare: nam prius dixerant, etiam si in Deo deficeret intellectus & voluntas, adhuc creaturas futuras possibiles; unde ego infero, Ergo non magis intrinsecum est creaturæ, posse amari, quam posse cognosci. Paret evidenter, quia etiam manerent creaturæ, licet non possint amari à Deo, ergo bonitas, quæ in ordine ad hunc amorem desumitur, non est magis intrinseca quàm veritas, quæ desumitur in ordine ad cognitionem. Disparitas autem, quam hi assignant, nulla est: in primâ enim petitur principium, supponitur enim differentia inter posse amari, & cognosci, diciturque, vnum esse extrinsecum aliud non, quod ego nego, & alij omnes qui æqualiter de vtriusque discunt, & vel æquè extrinsecum vel æquè intrinsecum dicunt. Confirmatio desumpta ex inæquali amore Dei, nihil probat, solum enim probat, non omnia esse æqualiter amabilia, sicut sunt æqualiter cognoscibilia; quod illa æqualis cognoscibilitas non sit illis essentialis, sicut est essentialis illis inæqualis amabilitas, nullatenus probatur: neque video, cur posse amare sit essentialis colori, & non sit, posse videri à visu, imò in hoc sensu, sicut non omnia entia habent æqualem amabilitatem, ita non omnia habent æqualem cognoscibilitatem; nam color non est cognoscibilis per auditum, sic verò sonus; & è contrario sonus non est cognoscibilis per visum, sic verò calor, &c. Ergo etiam habent inæqualem cognoscibilitatem, sicut inæqualem amabilitatem, ergo ex hoc capite etiam illis erit essentialis illa cognoscibilitas. Confirmo: sicut hi dicunt, ens non est bonum, quia potest amari, sed è contrario idèò potest amari, quia est bonum; ita ego dico, albedo non idèò est verus color quia potest videri, aut sonus verus sonus, quia potest audiri, sed idèò potest videri, quia est verus color, & audiri, quia est verus sonus: ergo esse verum colorem, non est minùs intrinsecum, quàm

esse bonum, nec in hoc ego ullam video differentiam.

Melius ergo & consequentiùs dicimus, vtramque aptitudinem esse essentialem, id est lapidem non futurum lapidem, si non esset possibilis intellectus eum potens cognoscere, sicut non esset possibilis, si repugnaret voluntas eum potens amare, quod vltimum aduersarij fatentur.

Fortè dicent, se non ponere respectum transcendentalē in rebus ad voluntatem possibilem, sed tantum docere, res habere ex se bonitatem talem intrinsecam, vt si possibilis sit voluntas, possint amari. Sed contra, quia hoc ipsum clariùs dico de ente in ordine ad cognitionem, scilicet illud habere talem naturam, vt si possibilis sit intellectus, possit ab eo cognosci, eodem ergo modo de vtriusque dicendum, & faciliùs ergo vtrique eum respectum negare, quàm vni concederem, alteri verò non.

Bonum non distingui obiectiue ab ente, pater ex dictis: nam quantumuis obiectiue ens sit præcisum, nihil ei deest pro eo esse præciso, & consequenter est bonum in se. Deinde eo ipso, quod sit bonum in se, quantumuis præcisum, est etiam amabile, ergo à bonitate transcendentali, in quocumque sensu, non potest præcindi obiectiue ens.

Dices: Potest præcindi à bonitate alteri; non enim repugnat vt per aliquid superadditum fiat bonum alteri, ergo. Respondeo, etiam si concederetur, bonum, quod est passio entis, solum esse bonum in se & amabile, non verò bonum alteri, nihil inde. Deinde respondeo, ipsam rationem entis, quantumuis præcisam, esse bonum alteri, nempe suis differentiis, cognitioni, actui intellectus & amoris, quæ ad illam terminantur, ergo neque à bonitate alteri potest ens obiectiue præcindi.

Quot sunt genera boni, tot & mali vice versâ, quæ ex dictis ita faciliè intelliguntur, vt non oporteat in eis amplius immorari.

DISPUTATIO SECVNDA.

De Essentiâ & Existentiâ.

SUBSECTIO PRIMA.

Quædam sententia examinatur.

DEFINIMVS ens in communi per non-repugnantiam ad existentiam; idèò oportet, antequam ad eius diuisiones descendamus, explicare, quid sit ea non-repugnantia, quæ alio nomine dici solet *possibilitas*; & quid sit ipsa actualis existentia; ac denique, quo pacto hæc duo inter se distinguantur. Est autem quæstio hæc valde celebris, & vix bene vquam explicata.

SECTIO I.

Quid sit rem esse possibilem.

PRIMUM quod conuenit creaturæ, est status possibilitatis, à quo extrahitur ad statum existentia, imò Deum, antequam concipiam actu existentem, concipio non repugnantem existere, seu possibilem: idèò primum oportet explicare, quid sit, rem esse possibilem.

OPINANTVR nonnulli recentiores, rem esse possibilem, nihil aliud esse, quàm denominationem extrinsecam desumptam ab omnipotentia Dei, potens illam producere. Mouentur hi, quia omnipotentia est productiua creaturarum: sed idem est, Deum esse productiuum creaturarum, & creaturas esse producibiles seu possibiles, ergo denominatio possibilis desumitur à solâ omnipotentia Dei.

Contra hanc sententiam insurgunt alij, quia omnis denominatio cadit supra aliquod subiectum, ergo etiam denominatio possibilitatis debet cadere supra aliquod subiectum, quod sit & denominetur possibile; ergo possibile non dicit solâ denominationem extrinsecam. Sed huic impugnationi faciliè respondetur, hic non esse sermonem de possibili in concreto, quod non dubium, dicere

dicere ipsam creaturam supra quam cadit denominationis, id enim quod est possibile, est quid distinctum à Deo, quia id quod est possibile, est creabile, Deus autem non potest seipsum creare; est ergo sermo de formâ à quâ provenit denominatio possibilis, quam dicunt solam esse denominationem extrinsecam à potentia Dei.

3 Hæc sententia potest dupliciter intelligi. Vel ita, ut omnem possibilitatem, etiam in abstracto, dicat consistere in denominatione extrinsecâ ab omnipotentia Dei, & ut sic est falsa. Vel ut solum velit, aliquam possibilitatem esse denominationem extrinsecam à potentia Dei, & ut sic est vera. Pro quo adverte, duplicem esse in rebus possibilitatem, aliam *remotam*, *proximam* aliam. Possibilitas remota est, quæ in suo conceptu non includit duo prædicata contradictoria: hæc possibilitas est omnino intrinsecâ ipsis rebus, estque fundamentum, ut possit supra illas cadere denominatio potentis fieri ab omnipotentia Dei; & ratione huius differt intrinsecè ens reale à Chimærico; & quando inquirimus, utrum aliquid possit fieri à Deo an non, inquirimus Primò, an illud habeat in se hanc possibilitatem remotam, id est, an eius conceptus obiectivus includat duo contradictoria (ut fusiùs dicam Subsect. 3.) ex quo inferimus, utrum à Deo fieri possit an non. Ecce hæc possibilitas remota etiam in abstracto non provenit formaliter ab omnipotentia Dei, sed à seipsâ, alioquin nulla esset ratio, cur omnipotentia Dei potius denominaret Petrum, quam Chimæram possibilem, si in illis non assignaretur differentia intrinsecâ, ratione cuius *vis* posset subesse tali denominationi, non verò altera, sicut in simili Disputatione præcedenti, num. 15. dixi, amabilitatem radicalem obiecti non posse desumi formaliter ab ipso amore possibili, sed ab intrinsecâ perfectione & bonitate, ratione cuius hoc obiectum potest amari, non verò illud carens tali bonitate. Id ampliùs urgebitur in responsione ad objectionem contrariam; iam nunc confirmatur mea doctrina. Non enim dicimus, Idem res est possibilis, quia potest à Deo fieri; sed, Idem à Deo potest fieri, quia in seipsâ non repugnat; quod in sententiâ aduersariorum, quos impugno, est certius: ipsi enim docent omnipotentiam Dei in se esse omnino independentem à possibilitate creaturæ, ideoque si creaturæ in se non repugnent, Deum illas producere posse, si verò in se repugnent, Deum eundem mansurum, & sine potentia ad eas producendas. Quod verò repugnent vel non, hoc non habent à Dei omnipotentia, sed à seipsis. Hæc illi. Vnde ergo hæc non-repugnantia seu possibilitas remota, ex quâ ut ex connotato resultat in Deo denominatio omnipotentia, non desumitur ex ipsâ omnipotentia, sed est quid ipsam antecedens, vel saltem concomitans? Et hæc est evidens confirmatio contra aduersarios.

6 Fortè dices cum illis: Non possunt esse creaturæ possibiles, antequam possit Deus illas producere, ergo non est prior illa non-repugnantia, quàm omnipotentia Dei. Confirmatur Primò: creaturæ possibiles dicunt essentialem ordinem ad Deum, ergo non possunt esse priores naturâ, quàm intelligatur omnipotentia Dei; quia relatiuum non potest intelligi ante suum correlatiuum. Confirmatur Secundo: aptitudo creaturæ ad existendum, est ad existendum non à se, quia non

est ens increatum, sed ab alio; at aptitudo existendi ab alio, necessariò dicit potentiam Dei, ergo non potest esse prior ea non-repugnantia, quàm omnipotentia Dei. Huic argumento eiusque confirmationibus respondeo facillè, & ex eis meam Conclusionem confirmo. Dico ergo, etiam si ea res dicat ordinem ad omnipotentiam Dei, ut contendit obiectio, ideoque, qui intuituè & adæquatè eam cognosceret, necessariò simul deberet cognoscere omnipotentiam Dei, quod libenter concedo confirmationi argumenti; vnde etiam rursus fateor, in re non esse priorem possibilitatem ullam, quàm omnipotentiam Dei, sicut neque è contrario omnipotentia est prior quàm possibilitas creaturæ: at in ordine ad inadæquatos nostros conceptus, possumus concipere rem aliquam non dicere in se duo contradictoria, priùs quàm quidquam cogitemus de omnipotentia Dei; imò & præscindendo ab eo quod illa res sit producibilis, vel existat à seipsâ. Quod patet euidenter: nam in conceptu entis, scilicet quod potest existere, concipio æqualiter Deum & creaturas, & tunc concipio Logicam possibilitatem ad existendum, hanc autem non possum explicare per ordinem ad omnipotentiam Dei, quia abstracto tunc ab hoc, & Deus, qui etiam ibi comprehenditur, non est producibilis à se; ergo in eo primo conceptu de possibilitate non concipitur omnipotentia Dei, ergo neque possibilitas radicalis, in quâ consistit illa ratio entis communis omni enti explicatur per ordinem ad omnipotentiam Dei, sed in seipsâ concipitur, & inde postea nos deducimus, an Deus possit talem rem producere, & tunc ab omnipotentia Dei accipit ea res denominationem aliam proximè possibilis; quæ est secunda possibilitas, quæ in eo consistit, ut illa res non includens duo prædicata contradictoria in suo conceptu, possit absoluerè poni extra causas: & hæc denominatio necessariò provenit formaliter à causâ potente eam rem producere, sicut denominatio proximè amabilis provenit formaliter ab amore possibili, & à potentia potente amare. Ex his ergo intelliges, aduersarios, si omnem possibilitatem dicant provenire formaliter ab omnipotentia Dei, non bene sentire; si verò solum loquantur de proximâ possibilitate, & verum, & quod à nemine negatur docere, ut initio notavi.

9 Iam autem manet difficultas, oportet enim explicare, quid sit subiectum talis possibilitatis proximæ, siue quid sit conceptus obiectivus non includens in se prædicata contradictoria, quod dixi constituere possibilitatem remotam. Et ut ratio dubitandi perfectiùs percipiatur, sume creaturam numquam existitram, illa modo est possibilis, & modò non includit duo contradictoria in suo conceptu obiectivo, & tamen ea modo nihil habet reale. Quid ergo erit, illam esse possibilem? neque enim videtur posse dici, esse negationem repugnantia: vel enim illa negatio est quid positivum, vel quid purè negativum? Quod sit positivum, dici nequit; nihil enim positivum illius modò datur: nec quod sit negativum purè, quia nihil negativum potest produci; ea autem creatura possibilis produci potest, nec videtur aliquid aliud remanere, in quo possit constitui hoc quod est aliquid esse possibile. Hoc explico sequenti Subsectione.

SUBSECTIO SECUNDA.

Quid possibile dicat in recto.

10 **Q**uia possibile est nomen concretum, significans subiectum, & quasi formam, sicut album, dulce, &c. iam oportet explicare, quid significet in recto seu in Nominatio, quid in obliquo seu de connotato: primum in hac Subsectione, secundum in aliis. Aduerte tamen pro totâ hac Subsectione, hic non quæri, an sit aliquid de præsentii illud rectum & obliquum, de hoc enim agitur infra, sed solum, quid hæc vox *possibile*, & conceptus illi respondens significet, siue illud significatum sit aliquid actu siue non: non enim est idem dicere, *hoc est significatum huius vocis*, ac dicere, *hoc est à parte rei*; nam voces & conceptus (ut sæpè dixi) possunt actu significare res quæ actu non existunt, ut hæc vox *fuit*, *erit*, &c. Hoc posito,

11 Primum dicendum est, id quod denominatur possibile, esse ipsum ens secundum omnem suam entitatem, quam haberet si existeret. In hoc conveniunt fere omnes. & probatur Primum, quia id recipit denominationem possibilis, quod potest à Deo produci, & quod potest existere; imò esse possibile, nihil est aliud, quam ipsum posse existere, sed entitas positiua & realis Petri v.g. quæ postea existit, est quæ potuit à Deo produci, & illa sola est quæ potest à parte rei existere; ergo illa est quæ denominatur possibilis, ergo possibile in recto, seu subiectum possibilitatis est ipsum ens verum & reale, quod postea existit aut existeret, si produceretur.

Dices: Illud ens nihil est modò, ergo non potest denominari modò possibile. Concedo Antecedens, & nego consequentiam; quia aliquæ sunt denominationes, quæ non requirunt actualement existentiam obiecti supra quod cadunt, ut in hac denominatione cogniti: idem enim Petrus, qui heri exiit, hodie dicitur cognitus, & præteritus; & Petrus ipse hodie non existens, significatur in recto in his concretis. Item: Antichristus dicitur hodie futurus, & ipse qui modò non existit, est subiectum denominationis huius futuri, ergo bene etiam poterit & modò & ab æterno denominari possibile ipsum ens positivum, quod existeret si produceretur, licet nec ab æterno non modò existat. Ratio est, quia quando dicimus, id quod denominatur possibile, esse ipsam entitatem positiua rei, & eandem quæ existeret, nihil aliud contendimus, quam id, quod in recto intelligimus, & significamus nomine *possibilis*, esse ipsam entitatem positiua quæ existeret; ut autem aliquid cognoscatur seu significetur per conceptum, non requiritur ut existat, ut paulò antè dixi, & per se patet ex cognitionibus, quas de rebus non existentibus habemus, & quibus ipsæ res positiuæ non existentes correspondent; ergo similiter poterit bene esse concretum seu materiale possibile ipsum ens positivum, quod existeret, licet modò non existat.

13 Probatum deinde, possibile in recto includere ipsum ens positivum quod postea existeret, quia ens possibile potest prædicari de existenti, & de contrario, ut, hic Petrus existens est, qui fuit possibilis, sed si non esset idem rectum possibilis

cum ipsa re positiua actu existente, non possent inuicem prædicari, ergo idem est rectum vnius & alterius. Respondebis, ut possint inuicem prædicari, non requiri esse positiue idem, sed sufficere esse negatiue idem, id est non esse duo positiua distincta. Sed contra, homo & non ens sunt indistincti in hoc sensu, id est, non sunt duæ entitates positiuæ distinctæ, & tamen non possunt inuicem prædicari, ergo nec possibile posset de actuali affirmari præcisè quia realiter essent indistincti negatiue. Ratio à priori, quia per *id est* non solum negatur distinctio realis, sed affirmatur identitas realis, quæ non potest esse inter extremum reale, & negatiuum.

Hinc colliges, non rectè ab aliquibus constitui possibile secundum totum quod dicit in quadam non-repugnantia negatiua ad existendum; nam illa non-repugnantia negatiua non potest identificari cum re positiua existente, ergo neque illa potest esse adæquatè ens possibile saltem secundum rectum.

SUBSECTIO TERTIA.

Aliqua sententia circa id quod possibile dicit in obliquo.

14 **S**ed quid erit obliquum, quod possibile addit supra ipsum ens? Aliqui dicunt, addere diuersum statum: nam existens est absolute & simpliciter in aliquo statu, possibile verò solum sub conditione, quod Deus velit illud absolute producere. Hæc sententia vel sumit pro conditione voluntatem inefficacem Dei, & ut sic facile impugnatur, quia non omnis effectus posita voluntate inefficaci Dei, existit, quantumvis sit possibilis; ergo possibilitas illius non consistit in eo, quod existit, si Deus velit ineffaciter. Consequentia est bona. Maior certissima, quia non omnis voluntas inefficax Dei impletur, ut quam habet de actibus liberis nostris v.g. de conuersione Petri, qui tamen non conuertitur, licet posset: quo etiam probatur Minor; scilicet adhuc illam conuersionem esse possibilem, licet non sit verum, *existet, si Deus velit ineffaciter*. Quod si sumatur pro conditione voluntas efficax Dei, contra Primum ex ipsi aduersariis, qui libertatem essentiali actui vel actioni constituunt. Ecce enim, actio libera est possibilis, & tamen eius possibilitas non consistit in eo, quod habitura sit existentiam, si Deus eam velit efficaciter: etenim eo ipso, quod sit essentialiter libera, non potest Deus eam efficaciter velle, quia illam redderet necessariam, quod repugnat.

15 Dices: Potest illam velle efficaciter voluntate præfinitiuâ, iuxta dicta à nobis Disputatione VIII. de Animâ, Sectione 4. Sed contra, quia licet id verum sit, posse scilicet eam volitionem præfinitivâ, possibilitas tamen, imò & futuritio conditionata libera illius actus, est antecedens ad ipsam præfinitionem, iuxta ibidem dicta; ergo possibilitas illius actus non desumitur dependenter à voluntate efficaci Dei, quæ sit præfinitio, ergo nec dependenter à voluntate vllâ efficaci Dei, quia respectu actus liberi non potest essentialiter esse alia voluntas efficax, nisi præfinitiuâ. Secundo absolute rejicitur hæc sententia, quia etiam si per impossibile Deus non posset velle efficaciter plu-

plures effectus, nempe omnes causarum secundarum, adhuc illi essent possibiles: imò, licet de facto possit Deus illos velle efficaciter, tamen per solam voluntatem inefficacem Dei sunt possibiles, vt omnes actus liberi, ergo possibilitas illorum non desumitur ab eorum existentia dependente, vt à conditione, à voluntate efficaci Dei.

Tertiò & vniuersalius idem probò: quia sumo ipsam voluntatem Dei, quam ponis pro conditione vt existant effectus, siue sit efficax siue inefficax, & sic in illà retorqueo argumentum. Illa voluntas pro priori, antequam Deus ad illam se liberè determinet, est possibilis, quia de facto existit, & tamen pro eo priori non existit, vt supponimus; ergo possibilitas non desumitur ex eo quòd existat, si Deus velit, nam Deum velle, formalissimè est existere eam voluntatem: vnde dum dicis, Illa existet si Deus velit, & per hoc explicas possibilitatem illius, perinde est ac si diceret, Illa erit, si erit, quod est ridiculum. Et ratio est, quia nihil potest poni vt conditio ad se ipsum, ergo non potest explicari vniuersaliter possibilitas rei per existentiam conditionatam dependentem à voluntate Dei vt à conditione. Idem clariùs in Deo ipso ostenditur, de quo est verum dicere, esse possibilem; nam si existit, ergo potest; & tamen non bene dicitur, *Deus existet si velit.*

17 Dicunt alij, possibile in obliquo dicere denominationem ab omnipotentia Dei, potente producere eam entitatem. Sed dixi suprà, duplicem esse possibilitatem, aliam remotam, aliam proximam, quam dixi desumi, vt à formà, ab omnipotentia Dei: non est tamen de hac difficultas, sed de primà, quæ præintelligitur, vt recipiat denominationem seu secundam possibilitatem.

Adde, nec explicari per hanc denominationem differentiam rei purè possibilis ab existente, nam etiam res actu existens habet hanc denominationem potens produci ab omnipotentia Dei. Si enim producuntur de facto, bene valet, Ergo possunt produci.

Dices, ens possibile dicere in recto omnes suas formalitates positivas, vt dixi; in obliquo autem addere, eas non habere simpliciter, sed solum secundum quid, & præcisè per non-repugnantiam; ens verò existens eas dicere absolute & simpliciter, & per hoc rectè explicari & possibilitatem remotam, & differentiam entis in potentia seu purè possibilis ab ente in actu. Sed contrà, quia licet verum dicas, adhuc non explicas difficultatem, quid scilicet sit habere eas formalitates non-repugnantes præcisè, & quid sit eas habere secundum quid, de quo in præsentì disputamus.

SVBSECTIO QVARTA.

Vera sententia.

18 **V**t hoc explicem, aduerto, ens dupliciter posse sumi; vel pro *possibili Logice*, quo pacto etiam res actu existentes sunt possibiles, quia bene valet consequentia affirmatiua ab actu ad potentiam, iuxta Summulisticum axioma: vel pro *re in potentia purà*, seu pro purè possibili, & non existente actu; & vtramque possibilitatem in præsentì explicare intendimus.

Possibile Logice, prout præcendit à possibili in actu & potentia, arbitror Consistere in eo, quòd si existat talis res, non sequentur ex eà duo contradictoria, hominem v. g. esse possibilem, nihil est aliud, quàm quòd si ponatur à parte rei significatum per vocem *homo*, non sequentur duo contradictoria. Sicut enim suprà nonnulli possibilitatem explicauerunt per conditionalem, quod si Deus velit, ponetur, contra quos ibidem efficaciter egimus, non quia rem explicarent per conditionalem, sed quia conditionalis non esset bona & adæquata, vt ibidem vidimus; ita nos eandem possibilitatem explicamus per conditionalem, veram tamen & vniuersalem, quæ quidem comprehenduntur omnia possibilia, quia de omnibus illis est verum, quòd si ponantur, non sequentur duo contradictoria: vt sic omnia possibilia comprehenderem, etiam ea quæ existunt sine productione, quæ non comprehendebantur per conditionem aduersariorum, si Deus velit, existit, nam Deus est possibilis Logice, & non explicatur eius possibilitas per conditionalem, si Deus velit, existit Deus: secus verò per nostram, quia etiam de rebus quantumcumque existentibus est verum, quòd si existant, non inferunt duo contradictoria; sicut etiam de actu absolute futuro per hoc auxilium, est verum dicere, erit, si ponatur tale auxilium, nam qui hoc dicit, nec negat, nec affirmat absolute poni, sed præcendit: vnde rectè per hanc conditionalem explicatur possibilitas Logica, vt comprehendit & possibilitatem in actu, & in potentia.

Præterea per hanc conditionalem rectè redditur ratio, cur possit Deus producere, si velit, homines v. g. animalia, &c. non verò Chimæras, quia scilicet si existeret significatum per vocem *homines & animalia*, non sequerentur duo contradictoria, secus verò si existeret Chimæra. Explicatur etiam differentia intrinseca hominis à Chimæra. Quid sit autem, quòd si existat, non sequentur duo contradictoria, adeò est apertum, vt vix possit ampliùs explicari: cognita enim existentia, quam vel ipsis sensibus percipimus, cognitis præterea prædicatis contradictoriis, quæ sunt est & non est, nulla est maior difficultas in intelligendà illà conditionali, si existat, non arguitur duo contradictoria, quàm in conditionalis huius cognitione, si Petrus currit, non quiescet, cognitio cursu & quiete.

Aduerte, licet, quando inquitimus an aliquid sit possibile, inquiramus an includat duo contradictoria, n tamen includat, vt in vero sensu accipiat, non posse sumi pro verbo de præsentì, absolute significante actuale inclusionem; res enim non existens absolute non potest includere duo prædicata contradictoria: vnde quoad hoc, etiam Chimæra non includit ea duo prædicata contradictoria actu & absolute, quia si actu non existit, nec actu ea includit; debet ergo illud verbum accipi conditionatè, id est, si existet, talis res, non includeret duo contradictoria. Et hæc negatio

gatio conditionalis inclusionis est quæ distinguit hominem à Chimærâ nam de facto etiâ Chimæra non includit duo contradictoria, ut dixi. Cum enim non sit, neque ea unquam includet, quia tamen illa includeret, si existeret, absolute repugnat; non verò homo qui ea non includeret, licet existeret; ergo possibilitas non est explicanda per negationem contradictoriorum independenter ab existentia, sed per illam suppositâ existentia ut conditione. De præsentem autem hoc nihil est absolute & simpliciter, sed solum secundum quid, sicut Petrum conuertendum, si vocetur de præsentem nihil est simpliciter & absolute, sed solum secundum quid, seu conditionatè. Et hoc sensu verum est, quod Auctores supra relati dixerunt, hominem possibilem solum secundum quid, & per non-repugnantiam dicere suas formalitates positivas. Ecce explicatum & rectum & obliquum huius concreti possibile radicaliter; rectum enim est ipsum ens positivum, obliquum verò est illa negatio, seu carentia duarum contradictoriarum casu quo existat.

Hoc ens possibile radicaliter sic explicatum, rursus, si creatum sit, denominatur possibile proximè & formaliter à potentia Dei, potentis illud producere; si increatum, ut actus liberi, ab ipso Deo potente illud habere per idemutatem; si verò Deus proximè denominatur potens existere à seipso sine vllâ causâ. Quæ omnia declarantur exemplo bonitatis, quæ est ea quæ in se habet perfectionem, & hæc postea denominatur amabilis proximè ab amore possibili, qui ad ipsam terminatur.

23 Dices: Si *existere* dicitur possibilitatem, ergo quando *existere* explicas per hanc conditionalem, quod si existeret, non includeret duo contradictoria, dicis, si esset possibile, non includeret duo contradictoria, & consequenter, illud erit possibile, quod si esset possibile, non includeret duo contradictoria, quæ est vitiosa explicatio. Respondeo facile, licet *existere* à parte rei includat possibilitatem, bene tamen à nobis apprehendi ipsam existentiam per modum conditionis, præscindendo à possibilitate, ut ex eo quod sequitur, posita tali existentia, dignoscere possumus, an ea sit possibilis nec ne; imò quotidie ita philosophamur, quando inquirimus, an aliquid sit possibile; inquirimus enim, an ex eo quod illud existat, sequantur duo contradictoria an non. Si sequantur, dicimus repugnare; si non sequantur, esse possibile; ergo possibilitas bene explicatur per hanc conditionalem. Adde, cum existentia nobis magis nota sit quàm possibilitas, rectè posse (licet essent omnino idem possibilitas & existentia) illam per hanc explicare, sicut, si nihil esset possibile, nisi quod necessariò existeret, rectè explicaretur tunc possibilitas per hoc, quod est de facto existere, licet à parte rei essent idem.

24 Explicuimus possibile Logicè, prout convenit enti etiam actu existenti, nunc restat explicare ens in potentia, prout distinguitur ab existente. Pro quo dico in primis, tale possibile dicere pro materiali ipsum ens positivum cum prædictâ negatione conditionalis prædicatorum contradictoriorum; unde rectum possibile Logicè, & possibile in potentia, & actu existentis, idem est, sicut rectum Petri albi & Petri non albi; addit verò ens in potentia supra hoc, non habere abso-

lutè talem existentiam, & consequenter nec talem carentiam prædicatorum contradictoriorum: existens verò absolute dicit illud existere, & illam negationem prædicatorum oppositorum, quare non differunt in rebus quas dicunt, sed in modo quo eas dicunt; sicut actus liber futurus tantum sub conditione, differt ab actu futuro absolute, non quidem penes actus futuros, sed penes modum quo eos dicunt, quia absolute futurus dicit actum absolutum absolute & simpliciter; futurus verò sub conditione dicit ipsum actum absolutum, non tamen absolute & simpliciter, sed solum secundum quid, id est conditionatè: ita similiter possibile dicit quidem ipsam entitatem absolutam, non tamen absolute, sed conditionatè: existens verò & dicit absolutam entitatem absolute & simpliciter.

Quod si roges, quid sit eam dicere absolute & simpliciter, seu absolute existere; Respondeo, ipsis oculis videri quid sit absolute existere, v. g. quid sit absolute Petrum non quiescere, currere, loqui, &c. Et hoc est primum principium per se notum, quod non potest amplius explicari. Cognito autem, quid sit absolute existere, & absolute non includere duo contradictoria, facile intelligitur quid sit hoc ipsum habere solum conditionatè, seu secundum quid, ut supra diximus.

SUBSECTIO QUINTA.

Obiectiones quedam solute.

PRIMA sit: In Petro absolute existente non est aliquid in recto & aliquid in obliquo, sed eadem indivisibilis res, ergo si ens in potentia hanc dicit in recto iuxta dicta supra, non poterit dicere in obliquo negationem illius, quia non potest in aliquo concreto dici in recto subiectum, & in obliquo negatio ipsius subiecti; alioquin fieret concretum ex subiecto & negatione subiecti, quod repugnat. Respondeo, rectè fieri posse concretum ex subiecto & negatione illius, non eodem modo quo est subiectum, sed ex negatione illius alio modo; ut v. g. in hoc concreto *Petrus futurus*, dicitur ipse Petrus in recto, in obliquo autem dicitur carentia Petri, sed diversimodè, quia in recto dicitur Petrus cras existens, in obliquo autem illius carentia hodie: item in Petro futuro sub conditione, non tamen absolute in hoc instanti, in recto dicitur ipse Petrus (nam Petrus futurus sub conditione idem est cum Petro absolute futuro, si esset futurus) in obliquo autem dicitur negatio ipsius Petri etiam in hoc instanti, non quidem negatio Petri conditionatè existentis, sed absolute existentis. Pro quo aduerte, ipsam absolutam entitatem, Petri v. g. vel actus liberi, vel cuiusvis alterius rei posse nunc dupliciter considerari, vel quod illa entitas modo sit absolute, vel quod modo solum secundum quid seu conditionatè, utraque autem consideratio est circa eandem rem, sicut affirmatio de Petro quod fuerit, & negatio quod sit, cadit supra eundem Petrum, imò in ipsâ re actu existente potest esse ea duplex consideratio, scilicet, illam esse absolute, & illam esse conditionatè, etiam pro eodem instanti; & licet res sit eadem, quæ utroque modo existit, modus tamen non est idem, quia unus est

est absolute & simpliciter, alius verò secundum quid. Ex quo sic respondeo, purè possibile significare in recto ipsam absolutam entitatem Petri, non quæ modo sit, sed quæ esset tempore quo existeret, nec dicendo, illam esse modò; in obliquo autem negare eandem entitatem absolutam non pro tempore pro quo esset, sed pro hoc tempore, quando non est. Vnde, licet obliquum sit negatio recti, non tamen pro tempore, pro quo dicitur in recto, quia in hoc actu nulla est repugnancia. Id quod correspondet conceptui meo, quo dico, Petrus actu nihil est, esset tamen si produceretur. Rationem à priori ex dictis supra infero, quia quod possibile dicat Petrum in recto, non ideo ipse Petrus debet esse actu, sed solum denotatur, illum actu, quo dico, *possibilis est Petrus*, habere pro obiecto Petrum; potest autem id, quod est obiectum actus, non esse in seipso, & consequenter potest illud rectum dicere negationem sui non in esse obiecti, sed in se ipso. Ex hac solutione facile solues ceteras obiectiones.

Secunda sit: Quia ens existens habet esse absolute, & simpliciter; sed hoc non habet ens possibile, ergo distinguuntur etiam secundum rectum, quia idem subiectum non potest simul esse cum formâ, & negatione illius. Facile ex dictis respondeo, ens existens habere esse possibile pro tempore pro quo est simpliciter, pro eo autem ens possibile etiam habere esse, ens autem possibile solum carere esse simpliciter pro tempore pro quo non est, pro eo autem etiam ens modò existens non habere esse. Ecce pro eodem tempore non habet unum quod non habet & aliud, & consequenter non habent ullum signum distinctionis; nam pro diuersis temporibus, quælibet res quantumvis indiuisibilis, potest habere & non habere eandem formam.

19 Obiicies Tertio: Ens & non ens distinguuntur, sed res existens est ens simpliciter, res verò purè possibilis non est ens, ergo distinguuntur. Respondeo eo modo quò præcedenti obiectioni, res existens est ens simpliciter pro tempore pro quo existit, concedo, nego tamen tunc etiam possibile non esse ens; est ens simpliciter pro tempore quo non existit, nego. Tunc autem etiam possibile non est ens, vnde bene possunt identificari, quia numquam habent prædicata contradictoria.

Sed vrgebis: Possibile modò non est ens, ergo non potest nec cras identificari cum re existente, quia quod est non ens hodie, non potest cras esse ens. Respondeo facile, possibile purè dicere in recto ens, in obliquo verò negationem illius modò; vnde secundum rectum bene potest identificari cum ipso ente existente, non autem secundum id quod dicit in obliquo, quia in obliquo dicit carentiam entis, quæ non potest identificari cum ente, seu non existere, quod non potest identificari cum ipso existente. Vnde illud idem quod hodie concipio in recto, potest cras esse ens, non tamen retinendo cras illam negationem, quàm hodie habet, *non existendi*.

30 Replicabis: Modò non datur, neque etiam rectum, ergo neque in recto potest possibile dicere ens. Sed iam feci satis obiectioni huic, ostendens, quando dicimus, possibile dicere in recto ens, non intendere, dari modò illud ens, sed præcisè illud modò significari per *res possibile*, quod

benè potest fieri, licet modò non deatur vnde rectum possibilis benè potest identificari cum re existente, quia rectum est ipsa res existens, quam ego modo significo, & concipio per illum actum quo dico *possibile*, etiam si actu ea non sit; quia ut ego concipiam aliquid non oportet ut illud actu existat, vel actu sit; & vno verbo quando dico, Rectum possibilis identificatur cum existente; nihil aliud volo, quàm dicere, Idem concipio, quando dico *possibile*, & quando dico *existens*. sed hoc in vno actu est in se, in alio solum in intellectu; & ut infra dicam, hinc apud multos orta est huius questionis difficultas, quod non distinxerint inter hæc duo, *actu concipere*, vel significatur, & *actu existere in se*.

Obiicies Quarto: Res possibilis est ab æterno, sed non est ab æterno res existens, ergo etiam secundum rectum distinguuntur. Respondeo, rem possibilem non esse ab æterno simpliciter, sed secundum quid, & per non repugnantiam, id est, ab æterno esse verum, quod si existat, non arguetur duo contradictoria; hoc autem pacto etiam res existens, & ipsa existentia est ab æterno, ut per se patet.

Obiicies Quinto: Non omnis res possibilis semper existit, ergo res possibilis non est semper idem cum actuali. Respondeo, rem possibilem tunc esse idem simpliciter cum re actuali, quando ipsa res possibilis verè & simpliciter est; quando verò non est simpliciter, non identificatur cum actuali, quia neutra verè est; sicut animal rationale est idem cum homine, quando ipse homo verè est; quando verò non est verè, neque etiam identificatur verè & simpliciter, sed solum secundum quid, & conditionatè, id est, si essent, quod per hanc conditionalem declaratur, *si homo sit, est animal rationale*, de quo paulò fusiùs poitea: hoc tamen non tollit, ut absolute & simpliciter idem concipiatur in conceptu hominis, quod in conceptu animalis rationalis, ita similiter idem concipitur in conceptu possibilis, & existentis, licet actu non identificentur, quia *actu possibile*, & *existens* non sunt verè; quando autem dicimus, *possibile*, & *existens* secundum rectum esse eodem, solum contendimus idem concipi in recto in conceptu possibilis & in conceptu existentis, siue absolute identificentur & à parte rei sint idem, quia absolute existunt, siue non identificentur, eo quod non existunt.

Obiicies Sexto: Aliquæ sunt propositiones, quæ dicuntur æternæ veritatis v. g. *homo est animal*, ergo quia homo ab æterno verè est animal, etiam si actu non existat. Aliqui putant, ab æterno dari aliquid quod sit homo, seu essentia hominis: videntur enim sibi imaginari, essentias omnes in aliquibus tenebris compactas simul, existentia tamen nudas, de quibus sic posset affirmari, *essentia hominis est esse animal*, &c. Occasionem huic errori dedit fortè Latinum verbum *esset*, quod in eis propositionibus ponitur, & videtur aliquid de præsentia significare quod verè sit, hoc autem nihil aliud esse potest quàm essentia, ergo hanc dantur ab æterno. Et hinc etiam formatur argumentum, quod Sectione sequenti quinto loco pro distinctione essentia ab existentia ex aduersariis referemus. Hæc tamen rota doctrina & Fidei quidem, quia nihil prorsus à Deo distinctum

Atum erat verè & realiter, antequam Deus illud crearet; si autè fuissent essentia, cum illa sint quid reale & præcipua creaturarum pars; fuissent certè ab æterno satis multa, & à Deo distincta. Deinde, illæ essentia non possent à Deo verti in nihilum, nec haberet supra illas dominium, essentque ens à se. Rationi naturali hæc doctrina repugnat, nam si ab æterno verè essentia fuissent, verè etiam existissent; nam esse & existere est idem omnino, unde existentia illis superueniens parum illis postea attulisset vilitatis, idèd in hoc puncto.

Dicendum est, ab æterno hominem tam non fuisse, quàm non fuit Chimera, aut entia alia ficta, sed solum peruisse esse, quod non est, fuisse; sicut me posse eligi in Regem, non est me esse Regem; aut posse me frigidari, non est esse frigidum. Dico ergo, ab æterno hominipotuit esse animal rationale, non tamen fuit. Neque obest, dici per verbum *est homo, est animal*: nam etiam dici solet, *hæc res est præterita*, neque idèd dicimus esse actu aliquid de præteriti. Idem est, quando dico, *Petrus est amaturus*, licet ponatur verbum *est*, de præteriti, non magis significat actu aliquid existens, quàm dum dicitur, *Petrus amabit*. solum ergo dicuntur propositiones illæ æternæ veritatis, quia idem significat semper ex parte obiecti *homo & animal rationale*, si hominem existentem, animal item rationale existens; si hominem possibilem, animal rationale possibile: idèd dicuntur propositiones æternæ veritatis, ad differentiam illarum, *homo est albus*, *homo est niger*, non enim est necessarium, ut si existat homo, existat etiam niger & albus. Si autem vellemus rigore attendere, tam est falsum, *homo est animal ab æterno*, quàm *homo est albus*, quia ab æterno, quandoquidem non fuit, tam non idem significatur animalitas rationalitati, quàm non vnitur homo cum albedine aut nigredine, &c. Vide Huradum Disputat. 8. sect. 2. & 3. vbi fusè probat, rem in potentia absolute in se nihil esse.

35 Sed hinc virgebis: Ergo etiam hæc erit vera ab æterno, *homo est existens*. Pater, quia tam necessariò homo, si sit, erit existens, quàm si sit, erit animal rationale; ergo si ob hanc rationem est vera, *homo est animal rationale*, etiam erit, *homo est existens*. Respondeo, in re id ita esse, ex communi tamen acceptione hanc, *homo est existens*, sumi in sensu absoluto & proprio, unde est falsa, si homo absolute non existat; illam verò, *homo est animal*, sumi in sensu conditionato explicato proximè, idèd esse verum, licet in rigore falsa sit, sicut prima.

SECTIO II.

Proponitur sententia affirmans Essentiam distinguere ab Existentiâ.

36 QVÆRIMVS, an in Petro existente dentur duæ entitates, quarum vna sit essentia, alia verò existentia; sicut in albo dantur duæ entitates, quarum vna sit subiectum, alia verò albo constituens subiectum album. Vbi aduerte, non quæri, vtrum in Paulo existente dentur absolute vtrumque duæ entitates; id enim certum est, datur enim eius essentia, item actio quâ producitur, vbicatio & duratio, iuxta dicta à nobis in Phisicis. Quod si aliquam ex his velis vocare existentia, tecum iam non erit dissidium tam de re quàm de voce. Vt ergo quæstio sit de re, inquirimus, an ultra essentia,

actionem, durationem, vbicationem, detur in Angelo v.g. alia entitas, vel realis vel modalis, quæ munus exerceat existentia, & quæ producat per productionem essentia.

Aduerte deinde, non esse nobis sermonem de essentia diuinâ, quia cum de conceptu Dei sit, actu esse in rerum natura, dubium non est, eius essentiam ab ipsius existentia nequaquam distinguere, est ergo sermo de solâ creatâ essentia.

Prima sententia hac in re docet, essentiam & existentia distinguere inter se realiter, vt duas entitates reales. Pro hac referuntur à P. Suarez Tomo 2. Metaph. Disputat. 31. sect. 1. num. 3. Capreolus, Caietanus, Sencinas, Aegidius, Albertus & Auicenna.

SUBSECTIO PRIMA.

Aliqua argumenta pro hac sententiâ.

PRIMUM potest esse fundamentum huius sententia, quia prædicata essentialia conueniunt creaturæ sine interuentu causæ secundæ, idèdque propositiones de prædicatis essentialibus sunt æternæ veritatis; sed existentia conuenit creaturæ à causis, ergo distinguitur realiter ab essentia. Respondeo negando Minorem; neque enim solâ existentia creaturæ, sed ipsa etiam essentia est creatura, & consequenter non est ens à se, sed dependens ab alio, id est à Deo & alijs causis à quibus producitur.

Ad illud de propositionibus æternæ veritatis, feci satis supra numero 34. nunc retorqueo argumentum, quia de ipsâ entitate existentia, vt distincta ab essentia, possunt efformari aliquæ propositiones essentialia, & æternæ veritatis, vt *existentia est entitas, est creatura, &c.* ergo etiam in ipsâ existentia deberet distinguere esse entitatem & creaturam, & sic in infinitum; ergo propter hoc argumentum non magis distinguenda est existentia Angeli ab eius essentia, quàm non distinguatur essentia existentia ab ipsâ existentia; neque possibile est distinguere aliquod prædicatū, quantumvis illud voces ipsammet actualitatem existentia, de quo etiam vt sic distincto non sit verum illud, *ens esse ab alio, creaturam accidens, aut substantiam*, quæ omnia sunt prædicata, quæ æternæ veritatis à se dicuntur.

Secundum: Quia omnis creatura debet esse composita verè & realiter vt distinguatur à Deo omnino incomposito; atqui nō est alia compositio quàm ex essentia & existentia, ergo. Quod si dicas componi creaturam ex substantia & accidente; Contrâ, quia hæc non est compositio vniuersalis, non enim conuenit ipsi subiecto & accidenti secundum se, cum tamen secundum se sint creatura. Sed primum conuerto contra hos argumentum, quia etiam compositio ex essentia & existentia non conuenit ipsi essentia & ipsi existentia secundum se, sicut accidenti secundum se & subiecto secundum se per te non conuenit compositio accidentalis, ergo nec tu assignas compositionem vniuersalem omni creaturæ. Respondeo ergo, de ratione creaturæ non esse, vt qualibet sit composita, & includens duas partes, qualibet enim pars non includit duas, alias daretur processus in infinitum, & ipsa anima rationalis, prout distincta ab omni existentia, vbicatione, modo, & omni aliâ

B b b b forma